

EEN BESTEK VOOR TWEE KOORDAKEN
VAN DE KERK TE DUDZELE (1644)

In het Archief van het Bisdom te Brugge bevindt zich een uit 1644 daterend bestek voor het maken van de bekappingen boven het nieuwe middenkoor en zuidkoor (met de sacristie) van de kerk van Sint-Pieter-in-de-Banden te Dudzele.

In het laatste kwart van de XVIe eeuw was Dudzele — waarvan de bevolking om veiligheidsredenen gevlucht was — de godsdiensttroebelen niet zonder schade doorgekomen. Volgens de kerkrekeningen blijken de slechtste jaren zich ron 1579-1590 te situeren. De kerk was erg geteisterd, maar van zodra het gewone leven enigszins hernomen werd, dacht men op de noodzakelijke herstellingen. Zo kocht men in 1604 een nieuwe klok, maar wegens de nog heersende onveiligheid durfde men ze niet in de toren hangen ; men verkocht ze aan Sint-Donaas te Brugge, maar kocht ze terug in 1609.

Uit het verslag van deken J. Jennyn ¹ over 1639-1640 en 1641-1642 vernemen we dat het driebeukige schip nog bestond, maar zeer vochtig was, o.m. omdat het twee treden lager lag dan het kerkhof. Ook het transept was hersteld. Daarentegen waren de koren vernield. Kort daarop werden nieuwe koren gebouwd, met behoud evenwel van enkele oudere muren. Op 23 februari 1644 werden de bekappingen van het hoofdkoor en het Sint-Leonarduskoor aanbevestigd. In 1673 stortte de middentoren in. Het schip was zeer gehavend, maar ook de nieuwe koren hadden de ramp maar gedeeltelijk overleefd ; van de kappen uit 1644 zijn enkel boven het middenkoor twee rechte traveeën en de sluiting bewaard gebleven ².

Volgens het bestek was de kap van het middenkoor opgebouwd met vier gebinten, een eindgebint tegen de middentoren en vier halve gebinten boven de absis ; twee gebinten, elk bestaande uit twee schaargebinten en een nokgebint, en de vier halve gebinten zijn thans nog aanwezig. Het dak

1. Brugge, Rijksarchief, *Kerkelijke archieven*, nr. 397.

2. Zie voor de bouwgeschiedenis : L. Devliegheer, *De Zwinstreek* (= *Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen*, 4. Tielt-Utrecht, 1970, blz. 19-29).

boven het zuidkoor werd na de instorting ongeveer in de vroegere vorm herbouwd : gebinten bestaande uit een schaar- en nokgebint.

Het bestek geeft een nauwkeurige beschrijving van de uit te voeren kappen : de delen van de kap (moerbalk, onderste en bovenste schaargebint, aspe of nokgebint), de elementen waaruit deze zijn samengesteld (schaarbalk, schaarstijlen, windschoren, bostbanden of korbelen), de langsverbindingen (gordingen, flieringen, nokgording), de «gebroken» kepers, het dakbeschot ³. Van de balken worden zowel de lengten als de dikten opgegeven. Van de houtverbindingen wordt daarentegen enkel vermeld dat er pen- en gatverbindingen zijn. In het bestek wordt nergens naar een tekening verwezen.

Het te gebruiken hout moet vierkant-gezaagd eikenhout zijn, waarin enkele opgesomde gebreken niet mogen voorkomen. Het hout mag evenmin afkomstig zijn uit het bos van Wijnendale, dat blijkbaar geen goede naam had. We vinden inderdaad een gelijkaardig verbod in het uit 1483 daterende kontrakt voor de achzijdige spits van het belfort te Brugge ⁴.

De bekappingen moeten voltooid zijn tegen 15 augustus op boete van 200 gulden. De betaling aan de aannemer zal in drie keer geschieden : een derde bij de aanvaarding van het werk, een derde als de kap gemaakt is, het laatste derde bij de oplevering. Het werk werd door R. Blomme op 450 ponden ingesteld, maar G. Bonnevale verminderde het aanbod met 12 ponden en bewam de opdracht.

L. DEVLIEGHER

BIJLAGE

«Steke ende maete van den houte tot het leveren ende maeken van twee bueken ofte daeken tot de kercke van Dutzeele waer van den coorbueck lanck es tweentzeventich voeten zonder de huve dye ontoen

3. Cfr. H. Janse en L. Devliegheer, *Middeleeuwse bekappingen in het vroegere graafschap Vlaanderen*, in *Bul. Kon. Com. Mon. en Landschappen*, 13 (1962), 299-380.

4. De drie timmerlieden die de opdracht voor het maken van de spits aanvaard hebben, zijn gehouden «een hout te gebruiken «dat riedschaelde es, of quade gaten heift of den rooden holme, ende onredelic spechout gheweert, noch gheen hout ghgroeyt binnen den bussche van Winendale». L. Gilliodts-van Severen, *Inventaire des archives de la ville de Bruges*, VI, 490. Brugge, 1876.

zal tot ontrent veertyen voeten ende es wyt zessentwyntich voeten al binnen de mueren.

Waer toe moeten ghelevert wesen vyer balken elck lanck eenendertich voeten, de drye balken groot twaelf en veertyen dumen ende de vyerde liggende naest de huve groot dertyen en vichthyen duumen elck met twee sloters, deen van zelfs ende dander gheleent naer den heersch van de wercke.

Item noch te leveren een stryckhoudt van ghelycke langde, groot acht en tyen duumen.

Item op de vyer balcken te leveren ende maken vyer onderste ghebijnden waer van de schaerbalcken moeten lanck wesen zeventyent voeten, groot zeven en neghen duumen.

Noch acht schaerstyllen elck lanck elf voeten, groot zeven en acht duumen.

Met acht bostbanden elck lanck zeven voeten, groot zes en acht duumen vyercant.

Item noch te leveren ende maeken tot elcke ghebyndt vyer onderste wyntbanden elck lanck neghen voeten, groot vijf en zeven duumen.

Op het stryckhout een hentghebynt, de schaerbalcke lanck als vooren; de styllen, bostbanden ende wyntbanden als de voorgaende lanck naer den heesch van de wercke ende mach wel eensins een dum dinder zyn.

Voorts soo moeder ghelevert wesen tot de vyer opperste ghebynden vyer schaerbalcken elck lanck tyen voeten, groot zes en acht dumen, met acht schaerstyllen elck lanck zeven voeten, groot zes en zeven dumen, met acht bostbanden elck lanck vyf voeten, groot vyf en zeven dumen.

Item tot elck opperste ghebynt vyer wyntbanden elck lanck zes voeten, groot vyer ende zeven dumen.

Voorts noch een hendtghebynt van ghelycke groote eensins een dum minder de schaerbalcke ende schaerstyllen, bostbanden ende wyntbanden al lanck naer den heesch van de wercke.

Item noch moet er op elck ghebyndt ghelevert ende ghemact wesen een aspe waer toe moeten ghelevert wesen vijf vuerstyllen lanck acht voeten, groot vyf dumen vyercandt, met tyen aspe banden elck lanck zeven voeten, groot vyer en zeven dumen, met vyf cruushouten elck lanck vier voeten, ende acht [*doorstreept*: neghen] vuerstbanden elck lanck zeven voeten, al groot vyer en zeven dumen.

Voorts soo moeder ghelevert worden tot de huve vyer straelen lanck vichthyen voeten met twee calvers lanck vyer voeten, al groot acht en

tyen duumen, de selve ghevrocht inde moerbalcke ende inde calvers met pinnen ende gaten naer den heesch.

Voorts op elcken strael te wercken een alf ghebynt waervan de schaerbalcken ende schaerstylen, bostbanden ende wyntbanden van ghelycke steke ende groote moeten wesen als dander voorgaende van de onderste ghebynden.

Voorts noch te leveren ende maeken tot het tweede tafelmēt vyer alve ghebynden van ghelycke groote ende steke van houte als dander voorseide opperste ghebynden met vyer aspebanden te wercken inde vuerstyl met vyer alve cruushouten al naer den heesch van de wercke.

Item noch moeder ghelevert worden tot het vuersthout vyventzeventich voeten van drye sticken toe, groot vyer en acht duumen.

Item noch twee opperste gordynghen lanck ontrent tachtentich voeten zonder de lasschen, groot vyf duumen vyercant.

Item noch twee opperste flyeryn groot zes en zeven dumen, lanck ontrent tweentneghentich voeten zonder de lasschen.

Noch twee onderste flyerynghen de langde van ontrent zessentneghentich voeten sonder de lasschen, groot zeven en acht duumen ende en moghen nyet corter zyn dan van vyer langden toe.

Noch twee onderste gordynghen de langde van achtentneghentich voeten, groot vijf en zeven dumen.

Noch tweemaal achtentneghentich voeten muerplaeten groot vyf en acht dumen met ribbesteerten jnne ghelaeten op de balcken.

Noch moeder ghelevert ende ghemaect wesen van wederzyden ende rontomme een loetgote van eecken plancken van een voet wyt ende een voet hooghe, de plancken van twee dumen dicke.

Item noch moeder ghelevert ende ghestelt worden alle de kepers van dit gheheel werck die moeten ghestelt wesen vyer binnen de vyf voeten, de zelve kepers moeten wesen van twee sticken donderste lanck dertyen voeten ende dopperste lanck zestyen voeten en alf, onder groot vyer dumen vyercant ende boven op drye dumen en alf.

Voorts noch te leveren alle het schaeilibart van goede [*doorstreept*: roode drooghe deylen ofte van] drooch abeelen bart van eenen duum dicke ghenaghelt van drye duymen tot drije duymen ende een halve duym van yeder cant, alle met dobbel schellynck naghels, emmers met sulcke naghels als by d'heeren besteders sullen ghelevert worden.

Dit naervolghende es angaende de zuutbueck met de santewaryde ende es lanck eenentzeventich voeten ende wyt tweentwyntich voeten min drye dumen al binnen de mueren.

Alvooren moeder ghelevert ende gheleyt worden drye [*doorstreept*:

vyer] balcken waer van datter eenen ter platse es zoo dat den anner maer en zal ghehouden zijn twee [*doorstreept*: drye] balcken te leveren elck lanck zessentwyntich voeten, groot twaelf en veertyen dumen met twee slooters deen van zelfs ende dander gheleendt.

Voorts noch te leveren twee stryckhouten van ghelycke langde, groot zeven ende neghen dumen.

Item noch moeder ghelevert ende ghemact worden drye [*doorstreept*: vyer] ghebynden ende twee hendtghebynden de welcke hentghebynden oock wel moghen eensins een dum dinder zyn als dander drye [*doorstreept*: vyer] ghebynden. Tot de drye [*doorstreept*: vyer] ghebynden te leveren drye [*doorstreept*: vyer] schaerbalcken elck lanck twaelf voeten, groot zeven en neghen dumen, met acht schaerstyllen elck lanck elf voeten, groot zeven en acht duumen ende acht bostbanden elck lanck zeven voeten, groot zes en zeven dumen.

Item noch zestyen wyntbanden elck lanck neghen voeten, groot vijf en zeven duumen.

Voorts noch hondert zessenveertich voeten flyerynghen zonder de lasschen van twee voeten groot, zeven en acht dumen, nyet corter dan drye ofte vyer langden elcke zyde.

Noch hondert zessenveertich voeten onderste gordynghen zonder lasschen die moeten commen van deen schaerstyl tot den anderen, groot vijf en zeven dumen.

Noch moeder ghelever wesen zes [*doorstreept*: vyer] vuerststyllen elck lanck tyen voeten, groot vyf dumen vyercant, met twaelf [*doorstreept*: acht] aspebanden ende tyen [*doorstreept*: acht] vuestbanden al lanck tien voeten, groot vier en zeven dumen, met zes [*doorstreept*: vyer] cruushouten lanck zes voeten, groot als vooren.

Item noch twee opperste gordynghen elck lanck dryentzeventich voeten, groot vyf en zes dumen, met een vuersthoudt, lanck als de gordynghen al zonder de lasschen groot vyer en acht dumen.

Item moeder ghelevert wesen drye muerplaeten de gheheele langde, een an de noortzyde ende twee an de zuutzyde met alle de opstekeynghen naer den heesch van de wercke.

Item te leveren ende maecken twee goote veynsters naer den heesch van de wercke ende die te stellen teghen de torre van wedersyden.

Voorts alle de kepers van dit gheheele werck moeten lanck wesen onder elf voeten ende de bovenste twaelf voeten, onder groot vyer dumen vyercant ende boven verminderen op drye dumen en alf, oock bedeeft vyer binnen de vyf voeten.

Item noch te leveren al het schaeiliebart conform het zelve van den hooghen coor.

Item noch moeder ghelevert ende gheleyt wesen an de noortzyde en gote van eecken plancken van twee dumen met haere brugghen van drye voeten tot drye voeten van rebben van 4 duumen dicke.

Hyer wort besproken dat van alle dit voorseide houdt gheen houdt en mach wesen dat ghegroyt es in Wyenendale bus maer moet wesen goet leverbaer eecken houdt ghesaecht scherp van cante, alle ryschale quade doove knoopen vyericheyt rooden ende witten olmen gheweirt.

Indyent zoo gheveye dat dit werck bezwaert ofte verlicht wyerde den werckman zal hem ghenoughen mits hem betaelende de bezwaerynghe ende af te trecken de verlichtynghe met segghen van mannen dyes verstaende.

Alle dit voornomde werck moet al wel ende werckelicke ghebrocht wesen te wynde ende te boste, ghebonden met pinnen ende gaeten onder ende boven al naer den heersch van de wercke, ter vysytatye van mannen dyes verstaende ende dat jeghens half ougst naestcomende ofte emmers binnen twee maenden naer dat den matsernare zyn werck sal ten viercante ghestelt hebben op de baete van tweehondert gulden die men hem af trecken sal van synen bedinghden loone.

De betaelinghe sal gheschieden by een derde ghereet, een derde als het werck sal gherecht wesen ende het resterende derde als alle tselve werck behoerlick sal volcommen ende opghenomen wesen.

Den minsten instelder sal winnen te wyne acht ponden grooten te weten vier ponden in burse ende vier ponden ter tafelen.

Endelinghe sal den aennemer ghehouden wesen te stellen goede suffisante seker borghe ende principael ten contentemente van de heeren besteders binnen den derden daghe naer de bestedinghe voor het volcommen van alle tvoornoemde werck ende onderhouden van de bovenschreven conditien, ende by faulte van suffisante borghe ende principael ten contentemente ende termyne als vooren sullen d'heeren besteders in hun liberteyt wesen van alle tselve werck andermael te besteden oft ... daer toe te verkiesen den eersten, tweeden ofte derden naersten instelder ofte verleegher ende de schaede diesaengaende te verhaelen op den ghene alsvooren in faulte ghebleven synde.

Naer openbare lecture van alle de bovenschreven conditien is het voornoemde werck laeght inne ghestelt by Robert Blomme op vierhondert vyftich ponden min twintich mijten. Verleeght bij Guillame Bonnevale van twaelf ponden grooten om thebben vier ponden grooten. Ende es daer ghebleven.

Actum den dryentwintichsten february XVI^c vier ende veertich».

[Get.] Guillame Bonnevale.